

С Т А Н О В И Щ Е

От: професор, доктор, **Искра Богданова Христова-Балканска**

Световно стопанство и МИО

Институт за икономически изследвания при Българска Академия на Науките (ИИИ БАН), Секция „Международна икономика“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Камелия Драгомирова Бийдерман**

Тема на дисертационния труд: **„Развитието на пазара на биопродукти в ЕС и неговото отражение върху българската икономика“**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 2629/26.09.2024 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма „Световно стопанство и МИО“ към катедра „МИО и бизнес“ (протокол № 365/25/02/2020), факултет Международна икономика и политика (протокол № 6/25/02/2020) на УНСС по научна специалност 3.8 Икономика докторантура „Световно стопанство и МИО“ съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 619/12/03/2020. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 25/02/2020 г. – 25.02.2023 г.

2. .Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение, библиографска справка и приложение, с общ обем от 184 страници (в т.ч. 31 таблици и 22 фигури). Литературните източници са 113, като 65 от тях са на български език и 48 на немски и английски език. Използваната литература отразява съвременните проучвания, посветени на производството и търговията с биопродукти.

Актуалността на избраната от докторанта тема е безспорна, тъй като се отнася до развитието и нарастващото търсене на световните пазари на биологични селскостопански, земеделски, аквакултурни продукти, във връзка с промените в нагласите на потребителите. Темата е от значение за реструктуриране на производството и потреблението на биологични продукти - важен елемент за развитие на Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС, както и за включването на повече български производители на Единния пазар на ЕС. Това е и основната теза на изследването, изясняваща начините за подобряване рентабилността на българското селско стопанство, разширяването на пазарния дял на българските производители на пазара на биологични продукти. Задачите, които докторантът си поставя се отнасят до анализа на единния пазар на биологични продукти на ЕС, европейската правна рамка, регулираща производството и търговията с този вид продукти, стимулирането и включването на българските производители на единния пазар на биопродукти на ЕС.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В първата глава на дисертационния труд са изяснени основните теоретични концепции, които са допринесли за развитие на природосъобразното земеделие, което е било част от течението антропософия, изповядвано в Германия и Великобритания. С развитието на екологията, концепцията за биологично земеделие се съчетава с други природосъобразни методи за устойчиво развитие. Акцентът пада върху политиката на ЕС в областта на селското стопанство, като са изтъкнати основните етапи на развитие на ОСП, както и постепенното насърчаване на биологичното земеделие не само в Европа, но и в Китай и Индия. Изтъква се реструктурирането на ОСП и въвеждането на единни правила за функционирането на единния пазар за биологични продукти и адаптирането на българското земеделие към изисквания на ЕС за развитие на биоземеделието и за ефективното ползване на средства от европейските фондове.

Обект на изследване във втора глава са икономическите и външнотърговски критерии за развитие на пазара на биологични продукти в ЕС. Фокусът е върху дела на търговията с биопродукти на единния пазар, като развитите страни от ЕС държат преобладаващ дял поради по-добрата организация и пласмент на тези продукти.

Трета глава е особено важна с изследването на причините, които определят ниския дял на производство и потребление на биопродукти в България. Това предопределя и необходимостта от разкриването на нови биологични производства за суровини и крайни продукти, които да утвърждават българските търговски марки на международните пазари.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

- Открояват се следните научни и научно-приложни приноси: Обосновано и критично са описани етапите на промяна на ОСП в зависимост от изискванията за производство и пласмент на аграрни продукти в ЕС. Изяснени са причините за промяна в концепцията за производство и разширяване на външнотърговската дейност на биопродукти на единния пазар на ЕС на основата на подробно запознаване с регламентите по този въпрос.
- Разкрити са причините, за стимулиране на производството на биологични продукти, както и възможностите на страните членки на ЕС да придобиват нарастващ търговски дял на единния пазар и да разширяват възможностите си за проникване на трети пазари. В това отношение са споменати главните икономически причини, които стоят в основата на развитие на производството и външнотърговския пласмент на биопродукти, чието търсене в света нараства и с промяната на предпочитанията на потребителите.
- Намирам, че един от основните приносни моменти на дисертационния труд е разкриването на икономическите и организационни причини, които определят слабото класиране на България при производството и пласмента на биологични продукти. Развитие на биологични продукти в някои отрасли на селското стопанство дават увереност, че България има сравнителни предимства да разширява външната търговия с биопродукти.
- В дисертационния труд са използвани емпирични статистически модели, които позволяват анализа на потреблението на биопродукти чрез коефициента за подходяща еластичност (втора глава), както и чрез анкетното проучване. Получени са ценни данни относно възможностите за износ на български биопродукти в Германия (трета глава).
- Във връзка с това се защитава и основната работна хипотеза на докторанта относно разкриването на възможностите на българското земеделие за производство и пласмент на биопродукти. Това проучване допълва българската икономическа и селскостопанска наука за възможностите на биологичните продукти.
- Посочени са 6 приноси към дисертационния труд и считам, че те правдиво отговарят на изследваните проблеми.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът има 3 публикации в Сборници от научни конференции, отразяващи постиженията на докторанта по разработваната тема.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на изискванията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към докторантката имам следния въпрос:

1. Каква е ролята на европейските мултинационални компании за развитие на производството и пласмента на биопродукти на единния пазар на ЕС и в света, при конкуренцията на нововъзникващите икономики?

8. Заключение

Съгласно изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (чл. 5, ал. 3) **убедено смятам**, че КАМЕЛИЯ ДРАГОМИРОВА БИЙДЕРМАН е изпълнила всички необходими изисквания при изпълнението на дисертационния труд.

Това ми позволява **убедено да препоръчам да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научно направление 3.8 Икономика, научна специалност „Световно стопанство и МИО.**

Дата 15/11/2024 г.

София

Написал становището:

/Искра Христова-Балканска/

Подпис:

REFERENCE

By: professor, doctor, Iskra Bogdanova Christova-Balkanska
“World economy and International Economic Relations (IER)”
Economic Research Institute at the Bulgarian Academy of Sciences (ERI BAS), Section
"International Economy"

Subject: dissertation work for the award of an educational and scientific degree "doctor"
in a scientific specialty at UNWE.

Author of the dissertation work: *Kamelia Dragomirova Biederman*

Dissertation topic: *"The development of the organic products market in the EU and its impact on the Bulgarian economy"*

Reason for presenting the opinion: participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation according to Order No. 2629/26.09.2024. of the Rector of UNWE.

1. Information about the dissertation student

The PhD student was included in the doctoral program "World Economy and International Economic Relations (IER)" at the Department of IER and Business (protocol No. 365/25/02/2020), Faculty of International Economics and Politics (protocol No. 6/25/02/2020) of the UNWE in scientific specialty 3.8 Economics doctoral program "World economy and IER" according to the Order of the Vice-Rector for the National Institute of UNWE No. 619/12/03/2020. The doctoral program was carried out in regular form during the period 02/25/2020. – 25.02.2023.

2. General characteristics of the presented dissertation work

The dissertation consists of an introduction, three chapters, a conclusion, a bibliographical reference and an appendix, with a total volume of 184 pages (including 31 tables and 22 figures). There are 113 literary sources, 65 of which are in Bulgarian and 48 in German and English. The literature used reflects the current studies devoted to the production and trade of organic products.

The relevance of the topic chosen by the doctoral student is indisputable, as it relates to the development and increasing demand of the world markets for organic agricultural, aquaculture products, in connection with changes in consumer behavior. The topic is important for restructuring the production and consumption of organic

products - an important element for the development of the EU Common Agricultural Policy (CAP), as well as for the inclusion of more Bulgarian producers in the EU Single Market. This is also the main thesis of the research, clarifying the ways to improve the profitability of the Bulgarian agriculture, the expansion of the market share of the Bulgarian producers in the organic products market. The tasks that the doctoral student underlines relate to the analysis of the EU single market of organic products, the European legal framework, regulating the production and trade of this type of products, the stimulation and inclusion of Bulgarian producers in the EU single market of organic products.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

In the first chapter of the dissertation, the main theoretical concepts that contributed to the development of nature-friendly agriculture, which was part of the current of anthroposophy, professed in Germany and Great Britain, are clarified. With the development of ecology, the concept of organic farming is combined with other environmentally friendly methods of sustainable development. The emphasis falls on EU agricultural policy, highlighting the main stages of Common Agricultural Policy (CAP) development, as well as the gradual promotion of organic farming not only in Europe, but also in China and India. The restructuring of the CAP and the introduction of uniform rules for the functioning of the single market for organic products and the adaptation of Bulgarian agriculture to EU requirements for the development of organic agriculture and the effective use of funds from European funds are highlighted.

The object of research in the second chapter is the economic and foreign trade criteria for the development of the organic products market in the EU. The focus is on the share of trade in organic products in the single market, with developed EU countries holding a predominant share due to the better organization and placement of these products.

The third chapter is particularly important with the study of the reasons that determine the low share of production and consumption of organic products in Bulgaria. This predetermines the need for the discovery of new biological productions for raw materials and final products, which would confirm the Bulgarian trademarks on the international markets.

4. Assessment of scientific and scientific-applied contributions

- The following scientific and scientific-applied contributions stand out: The stages of CAP change depending on the requirements for the production and placement of agricultural products in the EU are described in a justified and critical manner. The reasons for a change in the concept of production and expansion of the foreign trade activity of organic products in the EU single market are clarified on the basis of a detailed acquaintance with the regulations on this issue.

- The reasons for stimulating the production of biological products are revealed, as well as the possibilities of the EU member states to acquire a growing commercial share in the single market and to expand their opportunities to penetrate third markets. In this regard, the main economic reasons that underlie the development of the production and foreign trade placement of bioproducts, whose demand in the world is growing and with the changing consumer preferences.
- I find that one of the main contributing points of the dissertation work is the disclosure of the economic and organizational reasons, that determine Bulgaria's low ranking in the production and marketing of biological products. The development of organic products in some branches of agriculture gives confidence that Bulgaria has comparative advantages to expand foreign trade in organic products.
- Empirical statistical models were used in the dissertation, which allow the analysis of the consumption of organic products through the income elasticity coefficient (second chapter), as well as through a survey. Valuable data were obtained regarding the possibilities of exporting Bulgarian organic products to Germany (third chapter).
- In connection with this, the main working hypothesis of the doctoral student regarding the disclosure of the possibilities of the Bulgarian agriculture for the production and placement of organic products is also defended. This study complements the Bulgarian economic and agricultural science on the possibilities of biological products.
- 6 contributions to the dissertation work are indicated and I believe that they truthfully answer the researched problems.

5. Evaluation of dissertation publications

The doctoral student has 3 publications in Proceedings of scientific conferences, reflecting the achievements of the doctoral student on the developed topic.

6. Evaluation of the short presentation of the dissertation work

The short presentation of the dissertation work complies with the requirements.

7. Critical notes, recommendations and questions

I have the following question for the doctoral student:

1. What is the role of the European multinational companies for the development of the production and placement of bioproducts in the EU single market and in the world, in the competition of emerging economies?

8. Conclusion

In accordance with the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (Article 5, Paragraph 3), I firmly believe that KAMELIA DRAGOMIROVA BIDERMAN has fulfilled all the necessary requirements in the execution of the dissertation work.

This allows me to confidently recommend that she be awarded with the education and scientific grade "Doctor" in scientific direction 3.8 Economics, scientific specialty "World economy and IER.

Date: 15/11/2024 г.
Sofia

The reference was done by:
/Iskra Christova - Balkanska

Signature: